

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātņu akadēmijas, Latvijas Zinātnes padomes un Latvijas Zinātnieku savienības laikraksts

4 (567)

ISSN 1407-1479

2019. gada 25. februāris

PARAKSTĪTS SADARBĪBAS MEMORANDS STARP LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJU UN LATVIJAS UNIVERSITĀTES AKADĒMISKO BIBLIOTĒKU

Otrdien, 19. februārī, Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) Senāta sēdes laikā tika parakstīts sadarbības memorands ar Latvijas Universitātes Akadēmisko bibliotēku (LU AB) par regulāras sadarbības uzsākšanu ar LZA Eiropas politikas pētījumu institūta (EPPI) Eiropas dokumentācijas centru (EDC) resursu apmaiņas, komunikācijas un sabiedrības izglītības Eiropas Savienības (ES) jautājumos veicināšanai.

Pēc sadarbības memoranda parakstīšanas LU AB direktore Venta Kocere kundze uzsvēra, ka darbs, ko šobrīd un arī turpmāk veic LZA EPPI, katrā ziņā ir cieši saistīts ar to, ko LU AB dara jau tagad. Tā ir sabiedrības informēšana, informācijas resursu par Eiropas Savienību apzināšana un izplatīšana. Tāpēc LU AB labprāt iesaistās šajā sadarbībā memoranda ietvaros. No LZA puses sadarbības memorandu parakstīja tās prezidents Ojārs Spāritis.

Sadarbības memorands paredz, ka LZA un LU AB sadarboies izglītības un komunikācijas aktivtāšu īstenošanā, kas vē-

stas uz studentu, mācību spēku un sabiedrības informēšanu un komunikāciju par Eiropas Savienības politikas prioritātēm, vērtībām un Latvijas dalību Eiropas Savienībā. Šis sadarbības ietvaros EDC nodrošinās brīvprātīgo ekspertu un pētnieku iesaisti komunikācijas projektos par Eiropas Savienības prioritātēm, vērtībām un Latvijas dalību Eiropas Savienībā, sekmēs LU AB piekļūšanu ES izdevumiem, dalību konferencēs un semināros par ES jautājumiem, LU AB darbinieku apmācības par ES jautājumiem, atbalstīs "pilsoņu dialogu" un citu informatīvo pasākumu rīkošanu, piesaistot pētniekus un Eiropas Komisijas ekspertus. Savukārt LU AB veicinās un attīstīs jaunus komunikācijas veidus par Eiropas Savienības jautājumiem (apaļā galda diskusijas, pilsoņu dialogi u.c.), izveidos bibliotēkā Eiropas Informācijas punktu, kā arī nodrošinās LU studentu piedalīšanos (praksi) komunikācijas projektos.

Zane Zeibote,
LZA EPPI direktore p.i.

Ojārs Spāritis un Venta Kocere

Foto – R. Svižeņecs, LU AB

IZGLĪTĪBAS UN ZINĀTNES MINISTRES IEPAZĪŠANĀS VIZĪTE LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJĀ

Foto – R. Svižeņecs, LU AB

Otrdien, 19. februārī uz Latvijas Zinātņu akadēmijas Senāta sēdi bija uzaicināta LR izglītības un zinātnes ministre Ilga Šuplinska. Ministre, tiekoties ar LZA senatoriem, atzina, ka 2019. gads visiem jaunās valdības ministriem nebūs jauno iniciatīvu vai ideju piepildīšanas gads, bet galvenokārt būs veltīts esošās sistēmas sakārtošanai, turklāt t.s. tehniskā budžeta apstākļos. Izglītības un zinātnes jomā atslēgas vārds būs – kvalitāte. Zinātnes politikā saglabātas trīs galvenās prioritātes:

- 1) zinātnes bāzes finansējums;
- 2) fundamentālo un lietišķo pētījumu projekti;

3) valsts pētījumu programmas.

Jāatzīmē, ka atvērtas ir trīs valsts pētījumu programmas, kam nodrošināts finansējums, kamēr pārējo nozaru ministriem finansējums citām valsts pētījumu programmām varētu tikt iezīmēts, tikai sākot ar 2020. gadu. Problemātiska šķiet situācija ar tiem pētījumu virzieniem vai projektiem, kam nav 'savas' ministrijas, tomēr risinājumu varētu rast šo projektu starpdisciplinārajā raksturā.

Atbildot uz jautājumu par atšķirīgo pieeju zinātnes finansējumam Igaunijā un Latvijā (A. Šternbergs), Šuplinska piekrita, ka potenciāls ir saredzams struktūrfondu efektīvākā izlietojumā. Viņa minēja jomas, kur Latvija būtiski apsteidz Igauniju, piemēram, privātās un publiskās partnerības realizētos projektus skolēnu izglītošanā, ko realizē Swedbank <https://www.db.lv/zinas/swedbank-skolenu-izglitosanai-atklajusi-finansu-laboratoriju-ar-izlausanas-speles-elementiem-484055>.

Paskaidrojot, kāpēc Latvijas Nacionālajā attīstības plānā (NAP) 2021–2027 prioritāro mērķa virzienu vidū nav pieminēta ne pētniecība, ne zinātne (B. Rivža), ministre atzina, ka jaunā NAP izstrādē IZM dalība ir bijusi neliela, iespējams, nepietiekama. Ministre uzklusēja jautājumus, kā panākt valdības deklarācijā uzstādītos mērķus, par Latvijas universitāšu iekļūšanu pasaules 500 labāko vidū (L. Ribickis); kā arī, kā īstenot spēkā esošajos likumos, piemēram, Zinātniskās darbības likumā, iestrādāto par ikgadēju finansējuma kāpinājumu zinātnei un pētniecībai, kas nav bijis īstenots jau gadiem ilgi.

Turpinājums – 2.lpp.

PROFESORS NO TAIPEJAS UZSTĀJAS AR LEKCIJĀM UN DEMONSTRĒJUMIEM LATVIJAS SKOLĀS UN AUGSTSKOLĀS

No labās: Aleksis Teļnovs, Čen Hengs Čo, Andi Čins, Andrejs Krasņikovs, Jānis Kleperis, Elmārs Baltiņš, Elmārs Dimiņš, Roberts Paeglijs
Foto – K. Broks

Atbildot uz Latvijas izgdrotāju biedrības ielūgumu, ar LZA atbalstu laikā no 9. – 15. februārim Latvijā viesojās profesors Čens Hengs Čo (Chien-Heng Chou) no Taivānas Vanung Universitātes.

Latvijas zinātnieku un izgdrotāju sadarbība ar profesoru Čenu ir uzsākusies pirms vairākiem gadiem, kad viņš ar izgdrotājumiem un demonstrācijām iekārtam piedalījās Rīgā Latvijas izgdrotāju biedrības organizētajās izgdrotājumu un inovāciju izstādēs – Minox 2016 un Minox 2018. Savā valstī profesors Čens ir plaši pazīstams kā zinātnes popularizētājs. Viņš ir vairāku grāmatu autors. Profesora izgdrotājumi, kā arī izgatavotās

iekārtas ir domātas tam, lai skolēniem un studentiem demonstrētu un izskaidrotu fizikālo procesu un dabas likumu būtību un jēgu. Šoreiz uz Rīgu līdzi atvestas četras lielas kartona kastes, pilnas ar pašu izgatavotiem dzinēju un turbīnu prototipiem un to sastāvdaļu modeļiem. Nedēļas laikā profesors ar parauglekcijām un kolokvijiem uzstājies studentu auditorijās Rīgā – Rīgas Tehniskajā universitātē un RTU inženierzinātņu vidusskolā – un Daugavpīlī RTU Daugavpils filiālē. Studentu un skolēnu interese bija liela. Lekciju RTU Mehānikas un mašīnbūves institūtā vienlaikus noklausījušies vairāk nekā septiņdesmit studenti.

15. februārī kopā ar Taipejas misijas Latvijas Republikā vadītāju Andi Činu (Andy Chin) un misijas nodaļas direktoru Herbertu Hsu (Herbert W.M. Hsu) profesors Čens viesojās Latvijas Zinātņu akadēmijā. Taivānas pārstāvju uzņēma LZA viceprezidents Andrejs Krasņikovs. Sarunā piedalījās arī Latvijas izgdrotāji – Mārupes vidusskolas septītās klases skolnieks Aleksis Teļnovs, LU Cietvielu fizikas institūta darbinieks Dr. Phys. Jānis Kleperis, Latvijas izgdrotāju biedrības (LIB) valdes loceklis Elmārs Baltiņš, kā arī citi LIB aktivisti. Sarunas gaitā puses izteica priekšlikumus veidot Latvijas un Taivānas grantu sistēmu, kas orientēta uz izgdrotāju finansiālu atbalstu. Tā kā Taipejas misija Latvijā ir atbildīga par sadarbību ar visām trim Baltijas valstīm, tika pārrunāta iespēja iesaistīt arī Igauniju zinātnes sadarbības programmā, kura pašlaik noris starp Latviju, Lietuvu un Taivānu, paplašinot sadarbības kapacitāti un tematiskās iespējas. Īpaši tika apspriesta iespēja veidot Latvijas un Taivānas skolēnu–izgdrotāju kopīgas vasaras nometnes. Abas puses vienoja turpināt darbu iezīmētajos virzienos.

Andrejs Krasņikovs, LZA viceprezidents

“ZINĀTNES VĒSTNESIM” – 30

Tā rakstija..

Pāršķirstot vecos „Zinātnes Vēstneša” numurus, var atrast ne vienu vien rakstiņu vai citātu, kas raksturo gan tā tapšanas laiku, gan arī to, ka pastāv tā saucamās mūžīgās problēmas, kas bija aktuālas gan tad, gan šodien. Aicinām laikā līdz avīzes jubilejai, ko atzīmēsim septembrī, kopā ieskatīties tās agrākajos numuros. Šoreiz – profesora **Jura Roberta Kalniņa** pārdomās, kas publicētas „Zinātnes Vēstneša” 1993. gada sestajā numurā (49).

Zinātnieks vakar, šodien, rīt

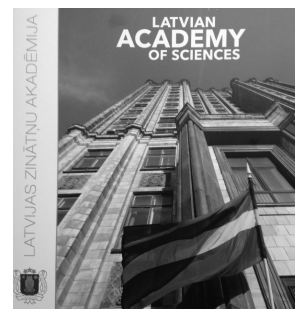
Zinātniekam jābūt, ka viņa darbs sabiedrībai ir vajadzīgs. Ja šis izjūtas nav, mainās vērtību kritēriji un zinātnieki vai nu tiek izstumti no sabiedrības, vai aiziet strādāt citur, teiksim – biznesā un zinātnē vairs neatgriežas, vai arī brauc uz ārzemēm un nodarbojas ar zinātņi tur. Pašlaik mēs sastopamies ar visiem trim momentiem. Jaunākie dodas uz ārzemēm un uz biznesu, zinātnē paliek patiešām lieli zinātnieki, kuri ir entuziasti un gatavi strādāt pat par mazu atalgojumu, kā arī gados vecāki cilvēki, kuri necer atrast citu darbu.

Kādēļ tas ir tā? Padomju zinātnes sistēmā katra laboratorija bija stipri fiksēta vienība ar noteiktu darba vietu skaitu. Cilvēks auga vienas laboratorijas ietvaros – kandidāts, doktors, bez īpašām cerībām kļuva par laboratorijas vadītāju. Sākoties grantu sistēmām, laboratorijas kļuva it kā atvērtākas. Ekspertiem bija iespēja vērtēt to devumu un, ja tas nebija pietiekams, samazināt granta finansējumu un līdz ar to regulēt cilvēku skaitu. Teorētiski rodas iespēja zinātniekiem pāriet no vienas laboratorijas un institūta uz citu. Var sakopot spēkus un izveidot „trīciengrupas”. Protams, ka tas notiks ar labākajiem zinātniekiem. Taču daudzi kļūs bezdarbnieki – gan tiešā nozīmē, gan saņemot algu, kas īstenībā ir tikai bezdarbnieka pabalsts. Šo procesu patrinās tas, ka arvien pieaugošā maksa par infrastruktūras uzturēšanu „noēd” lielu daļu no zinātnei paredzētajiem līdzekļiem, tāpat jāuzskata, ka zinātne īstenībā tiek finansēta arvien sliktāk.

Ko darīt? Skaidrs, ka atsevišķs cilvēks nespēs ietekmēt ne Zinātnes padomi, ne, jo vairāk, parlamentu. Zinātniekiem jāiet politikā un tiešā veidā jāiespaido sabiedriskās norises, lai pie viena labāk būtu arī zinātnei. Vēsture rāda – laikā, kad valsts modernizējas, vajag, lai augstākajos varas ešelonos būtu liels intelektuālais potenciāls. Intelektuāli ienes nemieru, jaunas idejas, viņi ir ideju cilvēki un viņiem ir citi mērķi nekā birokrātijai, arī tai birokrātijai, kas nepieciešama katras valsts pārvaldīšanai.

Turpinājums – 4.lpp.

IZDOTS INFORMATĪVS BUKLETS PAR LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJU ANĢĻU VALODĀ

Latvijas Zinātņu akadēmiju, kas iznācis šī gada februārī!

Vai Latvijā ir dzimis kāds Nobela prēmijas laureāts, vai radioteleskops RT 32 Irbenē ir viens no lielākajiem Eiropā, kas ir Valdena apgrīzenības jeb optiskās inversijas likums un Dainu skapis? Kad ir izveidota Latvijas Zinātņu akadēmija, kādi ir tās darbības mērķi un uzdevumi šodien? Uz šiem jautājumiem ikviens ārvalstu interesents atradīs atbildes bagātīgi ilustrētajā bukletā par

LATVIJAS ZINĀTNES PADOMES INFORMATĪVS PĀRSKATS PAR 2018. GADĀ VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMĀS IESNIEGTĀJIEM UN FINANSĒTĀJIEM PROJEKTIEM*

Ministru kabinets 2018. gada 4. septembrī apstiprināja noteikumus Nr. 560 „Valsts pētījumu programmu projektu īstenošanas kārtība” [turpmāk – MK noteikumi], kas noteica jaunu kārtību valsts pētījumu programmu [VPP] konkursu īstenošanai un projektu administrēšanai.

Saskaņā ar Zinātniskās darbības likuma 35. panta pirmo daļu VPP ir valsts pasūtījums zinātnisku pētījumu veikšanai noteiktā ekonomikas, izglītības, kultūras vai citā valstij prioritārā nozarē ar mērķi veicināt šīs nozares attīstību.

Programma kā valsts pasūtījums ir politikas īstenošanas instruments, ar kura palīdzību tiek identificēti un pētīti Latvijas ilgtspējai un attīstībai nozīmīgākie jautājumi. To risināšanai ir nepieciešams virzīt Latvijas zinātnisko institūciju darbu, resp., noteikt pētniecības uzdevumus.

Izglītības un zinātnes ministrija [IZM] un Ekonomikas ministrija [EM] VPP finansēšanai 2018. gadā un nākamajos 3 gados ir ielāņojušas 10 802 643 eiro, kas tika piešķirti atklāta konkursa kārtībā.

VPP izveides kārtība:

- VPP izveido Ministru kabinets, nosakot tās mērķi, tematiskos un horizontālos uzdevumus,
- VPP izstrādi un īstenošanu uzrauga un virza stratēģiskās vadības padome un programmas īstenošanas un uzraudzības komisija [komisija],
- konkursa nolikumu apstiprina komisija,
- konkursu izsludina un īsteno Latvijas Zinātnes padome [LZP],
- projektu finansējumu administrē Studiju un zinātnes administrācija [SZJA].

2018. gada septembrī un oktobrī Latvijas Zinātnes padome [LZP] izsludināja konkursus vairākās programmās. (..)

Šajos sešos konkursos zinātniskās institūcijas iesniedza 35 projektu pieteikumus. Kā projektu iesniedzēji vai sadarbības partneri piedalījās 24 institūcijas (starp tām divas valsts institūcijas). Projekti tika iesniegti elektroniski Nacionālajā zinātniskās darbības informācijas sistēmā.

Pārskatā apkopota svarīgākā informācija par katru VPP, kas tika izsludināta 2018. gadā, – par konkursa norisi, par iesniegtajiem pieteikumiem, zinātnisko vērtēšanu un ekspertu atziņām, kā arī informācija par finansētajiem projektiem. Pārskats veidots par katru VPP atsevišķi.

VPP „Latvijas mantojums un nākotnes izaicinājumi valsts ilgtspējai”

Iesnēgtie projektu pieteikumi

Projektu pieteikumi tika iesniegti līdz 2018. gada 29. oktobrim. Kopā konkursā iesniegti 16 projektu pieteikumi.

Projektu pieteikumi tika iesniegti četrās zinātņu nozaru grupās – sociālajās zinātnēs, humanitārajās un mākslas zinātnēs, kā arī dabaszinātnēs un inženierzinātnēs un tehnoloģijās.

Kopā pieteikumus pārstāvētas 16 zinātņu nozares. Visbiežāk projektos pārstāvētas vēstures un arheoloģijas pētniecības virziens. Iesnēgtajos pieteikumos ir daudz starpdisciplināru (pat sešu zinātņu nozaru) saskartēmu.

Pārstāvētās institūcijas

Projektu pieteikumus iesniedza 11 zinātniskās institūcijas, savukārt 14 zinātniskās institūcijas un 1 valsts institūcija piedalījās konkursā kā sadarbības partneri. (..) Ņemot vērā VPP spe-

* Ar pilnu pārskata tekstu var iepazīties LZP mājaslapā

cifiku, gandrīz visi projektu pieteikumi bija starpinstitūciju projekti. Vienā no pieteikumiem piedalījās pat 5 zinātniskās institūcijas, kas liecina par zinātnieku un institūciju vēlmi sadarboties, lai rastu veiksmīgākos risinājumus VPP jautājumu kontekstā.

Finansētie projektu pieteikumi

2018. gada 27. novembrī VPP īstenošanas un uzraudzības komisija pieņēma lēmumu par 5 projektu finansēšanu, balstoties uz starptautisko ekspertu sniegtajiem vērtējumiem. Projektu īstenošanai tika piešķirti **2 985 088 eiro** trīs gadu periodam. Projektu īstenošanai pienākums būs regulāri apspriest zinātniskās idejas ar politikas veidotājiem un ieviesējiem, tā sekmējot projekta rezultātu pielietojamību. Arī projektu īstenošanai jānodrošina vienotu komunikācijas stratēģiju un sasniegtu programmas virsmērķi, t. i., veidotu nacionālu un eiropieisku, aktīvu un uz attīstību vērstu pilsoniski atbildīgu zināšanu sabiedrību iekļaujošai izaugsmei.

Informāciju par finansiāli atbalstītajiem projektiem sk. 1. tabulā.

VPP „Latviešu valoda”

Iesnēgtie projektu pieteikumi

Projektu pieteikumi tika iesniegti līdz 2018. gada 1. novembrim. Konkursā tika iesniegti viens projekta pieteikums.

Projekta pieteikums tika iesniegts humanitāro un mākslas zinātņu nozaru grupā – valodniecībā un literatūrzinātnē. Tas aptvēra arī tādas nozares kā, piemēram, socioloģiju, pedagoģiju, filozofiju, datorzinātni u. c.

Pārstāvētās institūcijas

Projekta iesniedzējs ir Latvijas Universitāte.

Projekta sadarbības partneri:

- Zinātniskās institūcijas:
- Liepājas Universitāte
  - Daugavpils Universitāte
  - Ventspils Augstskola
  - Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija
  - Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūts
  - Rīgas Tehniskā universitāte
- Valsts institūcija:
- Latviešu valodas aģentūra

Finansētais projekta pieteikums

2018. gada 29. novembrī programmas īstenošanas un uzraudzības komisija pieņēma lēmumu par iesniegtā projekta finansēšanu, balstoties uz starptautisko ekspertu sniegtajiem pozitīvajiem vērtējumiem. Projekta īstenošanai piešķirti **3 008 915 eiro** trīs gadu periodam. Projektu īstenošanai pienākums būs regulāri apspriest zinātniskās idejas ar politikas veidotājiem un ieviesējiem, tā sekmējot projekta rezultātu pielietojamību.

VPP “Enerģētika”

Iesnēgtie projektu pieteikumi

Projektu pieteikumi tika iesniegti līdz 2018. gada 12. novembrim. Kopā četros konkursos iesniegti 18 projektu pieteikumi:

“Energoefektivitāte” – 7 projektu pieteikumi

“Valsts ilgtermiņa enerģētikas politikas plānošanas analītiskais ietvars” – 2 projektu pieteikumi

“Ilgtspējīga enerģētikas infrastruktūra un tirgus” – 5 projektu pieteikumi

“Atjaunojamie un vietējie energoresursi” – 4 projektu pieteikumi

Projektu pieteikumi tika iesniegti vienā zinātņu nozaru grupā – Inženierzinātnēs un tehnoloģijās, pārstāvētas piecas zinātnes nozares. Visbiežāk projektos pārstāvēti pētniecības virzieni no vides inženierijas un enerģētikas. Pieteikumi aptvēra starpdisciplināras tēmas, iesaistot pat līdz trim zinātņu nozarēm.

Pārstāvētās institūcijas

VPP “Enerģētika” projektu iesniegušas vai kā sadarbības partneri piedalījušas 7 zinātniskās institūcijas.

Projektu pieteikumus iesniedza 2 zinātniskās institūcijas, savukārt 5 zinātniskās institūcijas piedalījās konkursā kā sadarbības partneri.

Nozares specifisko kritēriju izvērtējums

Pēc projektu pieteikumu administratīvās un zinātniskās ekspertīzes virs kvalitātes sliekšņa novērtētie 17 projektu pieteikumi tika nodoti nozares specifisko kritēriju izvērtēšanai, ko veica Ekonomikas ministrijas attiecīgās nozares eksperti. Katru projekta pieteikumu vērtēja divi Ekonomikas ministrijas eksperti, pēc tam sastādot kopējo nozares specifisko kritēriju vērtējumu. Katram projektu konkursam nozares specifiskie kritēriji tika noteikti individuāli. Atsevišķi tika izvērtēti, piemēram, tādi aspekti kā: projektā tiek radītas jaunas zināšanas par enerģētikas infrastruktūru un tirgu; pētījuma rezultātā tiks sagatavoti pamatoti rīcībpolitikas ieteikumi un risinājumi ilgtspējīgas enerģētikas nozares, tautsaimniecības un sabiedrības attīstībai Latvijā u.tml.

Nozares specifisko kritēriju vērtējuma īpatsvars kopējā vērtējumā ir 30% no maksimāli iegūstamā vērtējuma zinātniskajā ekspertīzē – tātad 4,5 punkti. Projektu pieteikumu saņemtais punktu skaits nozares specifisko kritēriju izvērtējumā variēja no 2,375 punktiem līdz maksimāli iegūstamajam punktu skaitam – 4,5.

Finansētie projekti ir publicēti laikraksta “Zinātnes Vēstnesis” 2019. gada 11. februāra numurā (Nr.3).

Secinājumi

2018. gadā tika izveidots jauns ietvars VPP veidošanai, izvērtēšanai un īstenošanai. Šajā ietvarā finansējumu ir ieguvuši 17 jauni projekti, kas Latvijas sabiedrībai un valstij dos jaunu skatījumu par dažādiem jautājumiem, piedāvājot pētniecībā un zināšanās balstītas atziņas.

VPP galvenais uzdevums ir risināt Latvijai akūtus, kā arī tālākā valsts attīstībā nozīmīgus jautājumus. Šis uzdevums ietver pētniecības un valsts pārvaldes vides tuvināšanu, kas ir izaicinājums abām pusēm. Lai panāktu labākos rezultātus, kā arī kopīgi pārskatītu pētniecības prioritātes, abām pusēm ir jābūt pastāvīgā sadarbībā.

Vienlaikus projektiem ir jāsasniedz arī zinātniski nozīmīgi rezultāti, kas virzīs Latvijas zinātnes attīstību, attīstīs jaunus pētnieku grupas un pētniecības virzienus, kā arī padarīs Latvijas pētniekus konkurētspējīgākus starptautiski.

Izaicinājums VPP finansētajiem ir īstenotajiem ir pārliecināties par vienotas komunikācijas un rezultātu aprobēšanas stratēģijas izveidi, aktīvi popularizējot finansēto projektu rezultātus, kā arī palīdzot tos nodot politiķiem un valsts pārvaldei, panākot zināšanās balstītu lēmumu pieņemšanu.

Lai izvērtētu zinātnieku panākumus projektu ieviešanā, Latvijas Zinātnes padome organizēs projektu vidusposma un noslēguma zinātnisko izvērtēšanu, kā arī apkopos informāciju par projektu veikumu. Politikas plānotāji regulāri iepazīsies ar projektu saturiskajiem rezultātiem, kurus izmantot tālākā politikas plānošanā un politikas ieviešanas monitoringā.

Projektu zinātnisko ekspertīzi veica starptautiskie eksperti, kuri projektu pieteikumus novērtēja augstu. Tajā pašā laikā pēc izvērtēšanas ir konstatēti trūkumi, kurus nepieciešams ievērot gan finansēto projektu īstenošanā, gan ir iesniedzējiem nākotnes projektu konkursos. Lielākie izaicinājumi:

- izveidot darba plānu, kas ir cieši saistīts ar projekta mērķi, parādot sinerģiju starp projektā iecerētajām aktivitātēm un paredzot projektā iesaistīto pētnieku lomas;
- starpdisciplināru projektu gadījumā paredzēt visām pētījuma nozarēm atbilstošus speciālistus un metodoloģiskās pieejas;
- projekta budžetā plānot finansējumu pietiekamā apmērā visām iecerētajām aktivitātēm, nevis tikai vienai atlīdzībai;
- izveidot stratēģiju projekta rezultātu komunicēšanai politikas veidotājiem un ieviesējiem, kā arī plašākai sabiedrībai, paredzot mērķauditorijas un konkrētus pasākumus.

Informāciju sagatavoja **Ingmārs Kreišmanis**, LZP vecākais eksperts

IZGLĪTĪBAS UN ZINĀTNES MINISTRES IEPAZĪŠANĀS VIZĪTE LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJĀ

Turpinājums no 1.lpp.

Senatori izteica virkni ierosinājumu, piemēram, atjaunot Latvijas Pētniecības un inovāciju stratēģiskās padomes darbību, tādējādi veicinot un nostiprinot starpinstitucionālo formātu zinātnes jautājumu apspriešanai, kā arī, konsolidējot vienotu viedokli, kā risināt aktuālās problēmas (A. Siliņš).

Tāpat tika uzrādītas problēmas, kādas konstatējamās esošajā zinātnes organizāciju strukturējumā un zinātnes pārvaldes sistēmā, nepieciešamībā pēc paaudžu nomaigāšanas, kadru rotācijas, kas izskaustu stagnāciju un nodrošinātu potenciālu zinātņu

nozaru attīstībai (E. Grēns). Atsevišķi kā smagnējs, lejuvelkošs faktors tika minēta sistēmas birokratizācija, kas attiecas gan uz valsts pētījumu programmu projektu administrēšanu, gan normatīvu izstrādi (B. Andersons, T. Jundzis). Diskusijā tika skartas arī Latvijas Zinātņu akadēmijas audita un no tā izrietošais augstceltnes ēkas jautājums, kas, pateicoties publikāciju sērijai medijos (delfi.lv u.c.), iemantojis negatīvu rezonansi sabiedrībā. Nobeigumā tika konstatētas vairākas problēmas, kas kopumā pasliktina zinātnes situāciju valstī – t.i. vārģa vai pat nemanāma ir t.s. zinātnes valstiskās apziņas līnija un slikti un neefektīvi

strādā zinātnes komunikācija – neeksistē saite – zinātne un sabiedrība (M. Kūle).

LZA prezidents O. Spāritis, noslēdzot diskusiju, vēlēja, lai IZM uzskata LZA par sabiedroto, ar kuru, izmantojot akadēmisko potenciālu, kopīgi risināt aktuālos zinātnes jautājumus. Ministre Ilga Šuplinska, savukārt nobeigumā uzsvēra, ka šis būs izvērtējuma gads, piemērojot valstiskas domāšanas instrumentus.

Ilze Stengrevica, LZA sabiedrisko attiecību speciāliste

NOZAREI JĀATGRIEŽAS STIKLA KALNA AUGSTUMOS

Par Latvijas Augstskolu profesoru asociācijas pilnsapulci

Latvijas Augstskolu profesoru asociācijas (LAPA) pilnsapulce 2019. gada 8. februārī tika veltīta jaunā Nacionālā attīstības plāna (NAP) veidošanas aktualitātei, t. sk., lai augstākajai izglītībai un zinātnei šajā dokumentā un valsts tālākajā attīstībā tiktu ierādīta pienācīga vieta, kā arī prasībām valdībai par esošo likumu normu ievērošanu saistībā ar augstākās izglītības un zinātnes finansējumu. Kā uzsvēra LAPA gada laureāts Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) profesors Jānis Vība, pēc budžeta finansējuma samazinājuma augstākajai izglītībai un zinātnei, ko var dēvēt par diviem stikla kalniem, nozare no tiem ir nogrūsta un tai joprojām nav izdevies turp atgriezties, un vismaz nacionālās augstākās izglītības dibināšanas simtgadē to ir nepieciešams labot.

Likumīgs finansējums un vienlīdzība profesora darba attiecībās

Izglītības un zinātnes ministres biroja vadītāja asociētā profesore Ineta Kristovska pateicās profesūrai par akadēmiskās brīvības uzturēšanu un valsts prezentēšanu starptautiskā līmenī. Kas attiecas uz izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) aicinājumu informēt par esošajām lielajām problēmām augstākajā izglītībā un zinātnē, LAPA kopā ar Latvijas Zinātņu akadēmiju (LZA), Augstākās izglītības padomi (AIP) u.c. institūcijām to jau ir izdarījusi, iesniedzot priekšlikumus valdības Deklarācijai u.c. dokumentu kontekstā.

Valdības Deklarācijai iesniegts priekšlikums nodrošināt 1 procentu valsts finansējumu zinātnei līdz 2020. gadam, kas nozīmē pildīt Zinātniskās darbības likuma (ZDL) 33. pantu, paredzot ne mazāku par 0,15 procentiem no IKP ikgadēju finansējuma pieaugumu zinātniskajai darbībai; kā arī pildīt Augstskolu likuma (AL) 78. pantu, nodrošinot ne mazāku par 0,25 procentiem no IKP ikgadēju finansējuma pieaugumu studijām valsts dibinātās augstskolās, līdz tas sasniedz vismaz 2 procentus. Deklarācijā tas atspoguļojas kā nodrošināt "likumos noteikto budžeta pakāpenisku palielinājumu augstākajā izglītībā un zinātnē".

Priekšlikums, ka visām nozares ministrijām ir jāparedz finansējums vismaz 2 milj. eiro gadā svarīgu ilgtermiņa pētniecības projektu realizācijai jeb valsts pētījumu programmām (VPP), Deklarācijā formulēts kā "nodrošināt pilnvērtīgu valsts pasūtījumu zinātnē, ieviešot jaunus valsts pētījumu programmas visās nozarēs ilgtermiņa izaugsmei un efektīvai resursu izmantošanai". Cerams, nākamajos dokumentos sekos arī konkrētas summas un gadi. Diemžēl pirms neilga laika tika izjaukta kārtība, ka dažādu VPP finansējums koncentrējās zinātnē pārraugošajā IZM, atdodot šo atbildību citu nozaru ministrijām (tas arī sarežģītāk panākamu padara šobrīd tik nepieciešamo pētījumu starpdisciplināritāti), kam šai funkcijai nepieciešams finansējums, tāpēc šāds priekšlikums. Katrā ziņā beidzamā gada pieredze ir fundamentālajiem un lietiskajiem pētniecības projektiem (FLPP), maigi vērtējot, nav zinātniekus rosinoša un motivējoša – no 1. uzskaites iesniegtajiem 390 projektiem tika finansēti 60 jeb 16%, no 2. uzskaites iesniegtajiem 306 projektiem tika finansēti 41 jeb 13%.

Vēl viens nozīmīgs priekšlikums – par akadēmiskā personāla

Dace Markus, Baiba Rivža, Rūta Muktupāvela, Indriķis Muižnieks un Uldis Grāvītis

pieņemšanu darbā uz ilgāku periodu nekā pašreiz Latvijā noteiktie 6 gadi. Tāda kārtība pastāv tikai dažās valstīs, bet galvenais, ka pārējām ar izglītību saistītām profesiju grupām darba tiesisko attiecību ilgums netiek ar likumu ierobežots, notiek vienīgi profesora darba līguma ierobežotība (AL 27. un 30. pants). Šeit saskatāma nevienlīdzīga attieksme pret profesijām izglītības jomā, bet Satversmes 91. pantā noteikts pienākums valstij ievērot tiesiskās vienlīdzības principu, tādēļ Satversmes tiesā ir iesniegts pieteikums par profesora darba līguma neierobežošanu ar AL noteiktajām normām. Līdz ar normu maiņu prognozējamā akadēmiskā personāla politiku palīdzētu veidot arī finansējuma piešķiršana ilgākam periodam nekā viens gads.

NAP pētniecība attiecināma uz visām jomām un augstākā izglītība jāsauc vārdā

Pilnsapulcē izvērtās diskusija par NAP 2027 (<https://www.pkc.gov.lv/lv/nap2027>), t.sk., kā tajā atspoguļojas augstākās izglītības un zinātnes nozare. Pašsaprotami, ka ekspertu grupās jātiek iekļauti zinātniekiem. Pārresoru koordinācijas centra vadītāja vietnieks Vladislavs Vesperis iepazīstināja ar veidojamā dokumenta kodolu, uzsvērdams, ka NAP nav jābūt lozungu apkopojumam, bet tajā jāparādās stratēģiskajiem mērķiem un sasniedzamajiem rezultātiem.

Par NAP 2020 izstrādāt galvenā mērķa – ekonomiskā izaugsmes – sasniegšanu vidusposmā izskanēja vērtējums: pozitīva ir 61% rādītāju izpilde, nav jomu, kurās nozares politika netiek īstenota, bet daudzās to varētu darīt efektīvāk, kā arī nav sasniedzamas plānotās IKP uz vienu iedzīvotāju, pieaugu ienākumu nevienlīdzība, dabiskais pieaugums ir ar minusa zīmi.

NAP 2027 veidošanas kodolā likta orientācija uz ilgtspējīgu attīstību, ir jāreģinās arī ar tādām globālās attīstības tendencēm kā: uzticēšanās krīze un saistītām polarizācija, sabiedrības novecošanās, migrācija un urbanizācija, klimata pārmaiņas, ceturtā industriālā revolūcija, tautsaimniecības integrācija globālajās vērtību ķēdēs u.c. Jāpārņem dzīves kvalitātes pieaugums ikvienam iedzīvotājam, izvirzot 6 prioritātes: tautas ataudze un dzīvildze; zināšanas un prasmes; materiālā labklājība; dzīves

Jānis Vība, Baiba Rivža, Uldis Grāvītis

vide; kultūra, sports, atpūta; valstiskums, pilsoniskā apziņa. Būtiski izcelt, ka visos izvirzītajos prioritārajos virzienos ir nepieciešama pētniecība, līdzīgi kā digitalizācija ir attiecināma uz visām nozarēm un jomām, ko pilnsapulcē uzsvēra SIA "Latvijas Mobilais Telefons" prezidents profesors Juris Binde, NAP sakarā pievēršoties digitālajiem izaicinājumiem Latvijas ilgtspējīgai attīstībai. NAP pašreizējā kodolā pētniecības aprīes vēl nav redzamas, tās ir iezīmējamas daudz skaidrāk un konkrētāk, īpaši ņemot vērā, ka esošajā NAP postulētais ekonomiskais izaugsmes nav pilnībā realizējies, visticamāk, tieši zinātnes un augstākās izglītības pienācīgas nenovērtēšanas (par ko liecina pat pirmskrīzes apjomā neatgrieztais, nerunājot par palielinājumu, budžeta finansējums) dēļ.

AIP priekšsēdētājs profesors Jānis Vētra diskusijā akcentēja, ka Latvijas 27. vieta pēc ilgtspējas rādītāja ir potenciālu apliecinoša un dod stimulu izveidot kvalitatīvu NAP valsts tālākajai attīstībai. Bet šajā procesā ir svarīgi neaizmirst, ka attīstībai ir divas fāzes – augšanas un nobriešanas, kad ieguldītais iegūst funkcionalitāti, kad kvantitatīva rezultāta kvalitātē. Kā ilustratīvs piemērs tam varētu derēt iespējams līdzekļu palielinājums augstākajai izglītībai un zinātnei – rezultāts nav sagaidāms uzreiz, ir nepieciešams nobriešanas laiks. NAP pašreizējā ietvarā rezultātu mērīšanā dominē kvantitatīva pieauguma indikatori. Pagaidām dokumentā pietrūkst arī augstākās izglītības sadaļa, taču šai sistēmai ir ietekme uz visu, turklāt tā nav tikai līdzeklis, bet ir arī pati kā mērķis, t. sk. augstākās izglītības eksporta ziņa. Tāpat bez izvērtēti formulētas pētniecības sadaļas nav iedomājama reāla attīstība, jo pētniecības elements kalpo visu NAP mērķu sasniegšanai, cita starpā jāmaina situācija, ka politiski lēmumi nevietai aizstāj zinātnisku analīzi.

Vēl būtu ņemams arī pilnsapulcē izskanējušais ieteikums NAP ievadā iekļautos ASV dižgara Toma Džefersona iedvesmojošos vārdus nomainīt ar kāda latviešu domātāja atziņām – plānojam taču Latvijas nākotni.

Baiba Rivža, LAPA priekšsēdētāja, LZA akadēmiķe
Foto – R. Svīzeņecs, LU AB

AICINA ZINĀTNIĒKUS PIETEIKT PROJEKTUS PAR PĀRTIKAS UN DIĒTAS IETEKMI UZ LIEKO SVARU

Izglītības un zinātnes ministrija aicina zinātniekus iesniegt pētniecības projektu pieteikumus par tēmu "Diētas, pārtikas komponentu un pārtikas pārstrādes ietekme uz ķermeņa lieko svaru un ar to saistītajām metaboliskajām slimībām". Pirms-pieteikumu var iesniegt līdz šā gada 2. aprīlim, bet pilnā pieteikuma iesniegšanas termiņš ir 9. jūlijs.

Konkursa mērķis ir atbalstīt pārnacionālu sadarbības pētniecības projektus, kas nodrošina labāku izpratni par pārtikas un diētas ietekmi uz lieko svaru un saistītajām metaboliskajām slimībām.

Konkursa paredzētās šādas divas galvenās tēmas:

- Pārtikas komponentu vai diētu identifikācija, kas ietekmē

ēstgribu vai sāta sajūtu, ķermeņa masas regulēšanu vai riska faktorus, kas saistīti ar lieko svaru un saistītajām metaboliskajām slimībām.

• Pārtikas apstrādes un uzglabāšanas apstākļu ietekme uz pārtikas komponentiem un mehānismu, ar kuriem tās ietekmē apetīti vai sāta sajūtu, ķermeņa masas regulēšanu un riska faktorus, kas saistīti ar lieko svaru un saistītajām metaboliskajām slimībām.

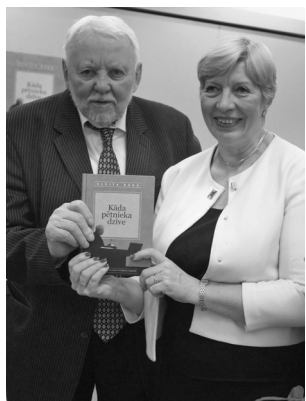
Konkurss izsludināts kopējās programmēšanas iniciatīvā „Veselīgs uzturs veselīgam dzīvesveidam”. Latviju tajā pārstāv izglītības un zinātnes ministrija, sniedzot finansiālo atbalstu mūsu valsts dalībniekiem – zinātnisko institūciju reģistrā reģistrētajām zinātniskajām institūcijām. Lēmums par finansējuma piešķiršanu

būs zināms oktobrī. Atbalsts no Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 1.1.1. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt Latvijas zinātnisko institūciju pētniecisko un inovatīvo kapacitāti un spēju piesaistīt ārējo finansējumu, ieguldot cilvēkresursos un infrastruktūrā" 1.1.1.5. pasākuma "Atbalsts starptautiskās sadarbības projektiem pētniecībā un inovācijās" projekta 1.1.1.5/17/002 „Integrētie nacionālā līmeņa pasākumi Latvijas pētniecības un attīstības interešu pārstāvības stiprināšanai Eiropas pētniecības telpā" (IZM).

Plašāka informācija par konkursu un tā nosacījumiem un pieejama IZM mājaslapā.

Avots – IZM mājaslapa

IZDOD UN DĀVINA BIBLIOTĒKĀM AKADĒMIĶA VITAUTA TAMUŽA MEMUĀRUS

Vitautes Tamužs un Karina Pētersone
Publicitātes foto

Iznākusi Elvitas Rukas grāmata "Kāda pētnieka dzīve". Tas ir izcila zinātnieka, akadēmiķa un Latvijas materiālmehānikas zinātniskās skolas radītāja Vitautes Tamuža dzīvesstāsts – zinātnieka cilvēciskais portrets. Grāmata apkopo Vitautes Tamuža un viņa līdzbiedru atmiņas, kas veido dokumentāli spēcīgu laikmeta ainu un stāsta par mūžīgām, nepārejošām vērtībām – dzīvesprieku, neatlaidību, draudzību, spītību savu mērķu sasniegšanā. Vitautes Tamuža atklājumi, darbi un audzēkņi ietekmējuši materiālu zinātnes attīstību pasaules līmenī. Akadēmiķa dzīvi un darbošanos raksturo nerimstoša zinātkāre, sekošana savam aicinājumam, daudzpusība, plašs skats uz dzīvi, kopsakarību meklēšana, dabiska patiesības un taisnīguma apziņa, kas zinātni neieslēdz kā stikla būri, bet padara to par gaismas avotu. Vitautes Tamužam piemīt kritisks prāts un cilvēcisks šarms. Akadēmiķim vienlīdz tuvas ir zinātne un māksla, jo tās spēj palikt mūžībai. Viņš milējis abas jomas, zinātnē vienmēr meklējot eleganci un iekšējo skaistumu. "Man, savā laikā atstājot Maskavas Universitāti, bija radusies strika un varbūt pat nekaunīga

pārlicība: man vienalga, kāda ir manu rezultātu attieksme pret realitāti, bet šiem rezultātiem jābūt iekšēji skaistiem un elegantiem," atzīst Tamužs.

Dokumentālās prozas un līdzcilvēku memuāru autore Elvita Ruka, pierakstot ievērojamā akadēmiķa atmiņas un atziņas: "Mani vienmēr ir interesējuši dzīvi un dzīvespriecīgi cilvēki. Uzskatu, ka īstām atmiņām, memuāriem, cilvēka piedzīvotajam un pārdzīvotajam ir liels spēks. To dokumentēt ir svarīgi šobrīd, kamēr cilvēki par savu laiku liecina paši. Pēc tam ir fikcija un interpretācija, bet vitālais spēks ir cilvēku personībās. Ir svarīgi saprasties un nenokāvēt. Pats galvenais, kas ir vajadzīgs šādam darbam – laiks."

Grāmata „Kāda pētnieka dzīve” ar Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) Atbalsta biedrības starpniecību nonāks visās 792 Latvijas publiskajās bibliotēkās kā dāvinājums bibliotēku lasītājiem. Simboliski šo dāvinājumu grāmatas atvēršanas svētkos saņēma LNB Atbalsta biedrības direktore Karina Pētersone: „Bibliotēku un lasītāju skaits Latvijā ir apliecinājums lasītprīkam un mīlestībai uz grāmatām. Vitautes Tamuža dzīvesstāsta dāvinājumam bibliotēku lasītājiem ir īpaša vērtība – tas ir stāsts par personības saskari ar laikmetu, par aizrautību, sasniegumiem un vērtībām. Un šodien, kad pagātni nereti mēģina vienkāršot, tas ļaus saskatīt nianšes. Man personīgi dokumentālā proza vai memuārliteratūra kļūst arvien tuvāka."

Grāmatu vizuālo tēlu veidojusi māksliniece Katrīna Vasilevska. Tās literārā redaktore ir izcilā profesionāle Gundega Blumberga, kas dokumentālo prozu uzskata par vērtīgu izziņas avotu, aizraujošu lasāmvielu un godīgu laikmeta ainu.

Sanita Kitajeva, LNB Atbalsta biedrība

IESPĒJA PIETEIKTIES APVĀRSNIS 2020 CASCADING GRANTS

Maziem un vidējiem uzņēmumiem (SME), kā arī start-up uzņēmumiem un citām institūcijām ir iespēja pieteikties *Cascading grants*, oficiāli finansiālam atbalstam trešajām personām (*Financial Support for Third Parties*), lai palīdzētu ieviest vai attīstīt digitālas inovācijas savos produktos. Šie granti ir ar vienkāršotām administratīvajām procedūram, tā radot vieglu, uzņēmumiem draudzīgu pieteikšanās shēmu. Tos konkursa kārtībā sadala paši *Apvārsnis 2020* projekti. Lielākoties šie grantu konkursi ir mazāki un ar vienkāršākiem noteikumiem. Tie visi atrodami Eiropas Komisijas (EK) mājaslapā.

Shēma bija radīta par paraugu ņemot *Erasmus* studentu apmaiņas programmu un pirmo reizi to ieviesa *Apvārsnis 2020* programmā. Kāds *Apvārsnis 2020* finansēta projekts daļu tā finansējuma novirza atvērta grantu konkursiem. To noteikumus izstrādā, tos organizē un vērtēšanu veic paši projekta dalībnieki. Parasti finansējums ir no 50 000 līdz 150 000 EUR. Uzvarētāji slēdz līgumu par granta realizāciju ar *Apvārsnis 2020* projektu, nevis EK, tādēļ process ir ātrāks un vieglāks. Lielākoties šie konkursi paredzēti tehnoloģiju start-up vai SME, kā arī tajos var pieteikties zinātniskās institūcijas. Granti sniedz atbalstu tehnoloģiju pilotprojektiem, demonstrācijām un eksperimentiem, vai projektā izstrādāto risinājumu integrēšanai uzņēmumu produktos. Parasti šie konkursi paredzēti finansēt paredzētās darbības, bet atbalsts var būt arī vaučeri bezmaksas eksperimentiem vai brīva piekļuve prototipēšanas iekārtām vai cita veida atbalsts. Konkursus var meklēt EK mājaslapā.

Zinātniskajām institūcijām šie granti netiek ieskaitīti pasākuma "Atbalsts starptautiskās sadarbības projektiem pētniecībā un inovācijās" rezultātos.

Avots – VIAA mājaslapa

LĪDZ 2. APRĪLIM IR IESPĒJA IESNIEGT PROJEKTU PIETEIKUMUS APVĀRSNIS 2020 PROGRAMMĀ “ZINĀTNE SABIEDRĪBĀ UN SADARBĪBĀ AR TO”

Līdz šī gada **2. aprīlim** VIAA aicina iesniegt projektu pieteikumus *Apvārsnis 2020* programmā “Zinātne sabiedrībā un sadarbībā ar to” (*Science with and for Society, SwafS*), kurā veido efektīvu sadarbību starp zinātni un sabiedrību, piesaista zinātnē jaunus talantus un apvieno zinātnisko izcilību ar sociālo atbildību.

SwafS programma ir veids, kādā Eiropas Komisija plāno programmas *Apvārsnis 2020* ietvaros risināt Eiropas sociālās problēmas, attīstot inovatīvus veidus, kādos veidot saikni starp zinātni un sabiedrību. SwafS programma ļauj visiem sabiedrības dalībniekiem (pētniekiem, pilsoņiem, politikas veidotājiem, uzņēmumiem, nevalstiskajām organizācijām) strādāt kopā visā pētniecības un inovāciju procesā, lai gan process, gan tā iznākumi atbilstu Eiropas sabiedrības vērtībām, vajadzībām un gaidām. Projektu pieteikumi jāiesniedz jaunajā *Apvārsnis 2020* portālā *Funding & Tenders Portal* un tos iesniedz konsorcijs, kas sastāv no vismaz 3 partneriem no vismaz 3 dažādām Eiropas Savienības vai asociētajām valstīm.

Šobrīd atvērtajos programmas uzsaukumos pieejami kopā 62,5 miljoni eiro, kas sadalās pa dažādām aktivitātēm.

Uzsaukums atvērts līdz šī gada **2. aprīlim**, un nākošais sagaidāms gada beigās, tajā piedāvājot kopumā 69,2 miljonus eiro.

Papildu informācija VIAA mājaslapā.

Ieva Siliņa,
VIAA nacionālais kontaktpunkts

ERA–NET COFUND IZSLUDINA KONKURSU NEIRODEGENERATĪVO SLIMĪBU JOMĀ

Izsludināts jauns projektu konkurss “Personalizētā medicīna neirodegeneratīvajām slimībām”. Atbalstu iespējams saņemt pētījumiem par tādām tēmām kā alcheimera slimība, parkinsona slimība, prionu izraisītas slimības, spinālā muskuļu atrofija u.c. tēmām. Projektu konkurss noritēs divās kārtās – pirmā posma pieteikumi jāiesniedz **līdz 12. martam**.

Konkursā piedalās finansējošās institūcijas no Austrālijas, Beļģijas, Kanādas, Čehijas Republikas, Dānijas, Somijas, Francijas, Vācijas, Ungārijas, Īrijas, Izraēlas, Itālijas, Latvijas, Luksemburgas, Nīderlandes, Norvēģijas, Polijas, Portugāles, Rumānijas, Slovēnijas, Spānijas, Zviedrijas, Turcijas un Apvienotās karalistes.

VIAA piedalās kā zinātni finansējošā institūcija, nodrošinot konkursā atbalstīto starptautisko pētniecības projektu finansējumu Latvijas dalībniekiem. Projektiem paredzēts līdzfinansējums no programmas *Apvārsnis 2020 (Cofund)*.

Maksimālais projektu ilgums 3 gadi.

Sīkāka informācija pieejama VIAA mājaslapā.

Uldis Berķis,
VIAA Pētniecības starptautisko programmu nodaļa

IZSLUDINĀTS KONKURSS JŪRAS UN JŪRAS TEHNOLOĢIJU JOMĀ

Aicinām zinātniekus piedalīties kopējās programmēšanas iniciatīvās „Veselīgas un produktīvas jūras un okeāni” un ERA–Net shēmas “Martera” konkursā par tēmu “Jūra un jūras tehnoloģijas jaunajai Eiropas pētniecības telpai” (*Maritime and Marine Technologies for a new ERA*).

Latviju šajā konkursā pārstāv Izglītības un zinātnes ministrija (IZM). IZM konkursā piedalās ar 300 000 EUR lielu finansējumu un sniedz finansiālo atbalstu Latvijas dalībniekiem – zinātniskajām institūcijām, kas reģistrētas Latvijas zinātnisko institūciju reģistrā, un kas atbilst pētniecības un zināšanu izplatīšanas organizācijas statusam. IZM sniedz atbalstu tikai ar saimniecisko darbību nesaistītiem projektiem.

Pētniecības konkurss notiek divās kārtās (pirms–pieteikumu kārta un pilno pieteikumu kārta) ar kopējo indikatīvo budžetu 15,4 milj. EUR. Konkurssā piedalās 12 valstis – Baltkrievija, Beļģija, Francija, Vācija, Īrija, Latvija, Malta, Norvēģija, Polija, Rumānija, Spānija un Turcija, kas atbalsta šādas konkursa prioritārās jomas:

- Videi draudzīgas jūras tehnoloģijas;
- Jaunu materiālu attīstība un struktūras;
- Sensori, automātika, monitorings un novērošana;
- Progresīvā ražošanas;
- Drošums un drošība.

Konkursa nosacījumi atrodami *Martera* mājaslapā.

Konkursa termiņš: **2019. gada 29. marts** plkst.16:00 pēc Latvijas laika – projekta pirms–pieteikuma iesniegšana.

Kaspars Karolis,
IZM Augstākās izglītības, zinātnes un inovāciju departaments

LATVIJAS UNIVERSITĀTES ZINĀTŅU MĀJĀ NOTIKS INFORMĀCIJAS DIENA “APVĀRSNIS 2020 FINANŠU NOTEIKUMI: KĀ PAREIZI ĪSTENOT”

2019. gada 5. martā Latvijas Universitātes Zinātņu mājā notiks informācijas diena “*Apvārsnis 2020* finanšu noteikumi: kā pareizi īstenot”, kurā no pirmavota – Eiropas Komisijas ekspertiem, būs iespējams uzzināt finanšu jautājumu nianšas *Apvārsnis 2020* projektos. Uz pasākumu aicinām programmas *Apvārsnis 2020* projekta pieteicējus, projektu īstenotājus, kā arī ikvienu, kuram interesē uzzināt ko jaunu par programmas finanšu un juridiskajiem jautājumiem.

Informācijas dienā būs iespēja noskaidrot šādus jautājumus:

- * atalgojuma kalkulācija (aktuālās personāla izmaksas, produktīvās stundas projektā, laika uzskaitē, papildus atlīdzība)
- * atskaišu un projektu menedžmenta vadlīnijas;
- * rezultātu izplatīšana un izmantošana;
- * citi izdevumi, ieskaitot iekšējie norēķini;
- * audita procedūra (kā sagatavoties revīzijai, labas prakses revīzija un izvairīšanās no bieži sastopamām kļūdām);
- * trešās puses (pārskats par trešajām personām programmā *Apvārsnis 2020* atšķirības starp preču, darbu un pakalpojumu līgumiem un apakšlīgumiem).

Piedāvājam visiem programmas *Apvārsnis 2020* projekta īstenotājiem izmantot iespēju un ierasties uz pasākumu ar informāciju par savu projektu – banera veidā, lai veiktu sabiedrības informēšanu par projektu.

Norises laiks: 2019. gada 05. marts 8.30–17.30.

Vieta: Latvijas Universitātes “Zinātņu mājas”, Rīga, Jelgavas 3, auditorija “Alfa”.

Informācijas diena notiks angļu valodā. Dalība pasākumā ir bez maksas. Aicinām **līdz 4. martam** pasākumam reģistrēties tiešsaistē, VIAA mājaslapā.

Informācijas diena tiek rīkota Eiropas Komisijas *Apvārsnis 2020* komunikācijas kampaņas ietvaros.

Inga Širante,
VIAA nacionālais kontaktpunkts

IZSLUDINĀTS JAUNS PROJEKTU KONKURSS ERA–NET ERA–PERMED PERSONALIZĒTĀS MEDICĪNAS JOMĀ

Izsludināts jauns projektu konkurss *ERA–NET ERA–PerMed* par tēmu “Personalizētā medicīna: multidisciplināri pētījumi ar virzību uz ieviešanu” (*Personalised Medicine: Multidisciplinary Research Towards Implementation*), kurš norisinās divās kārtās un pirmās kārtas projektu iesniegšanas termiņš ir **2019. gada 7. marts**.

ERA–PerMed konkursi balstīti uz modulāro struktūru. 2019. gada konkursā visiem projektu pieteikumiem obligāti jāiekļauj moduli no trešā – ieviešanas pilāra. Papildus tam obligāti jāietver moduli vai nu no pirmā pilāra (zināšanu pārneses no fundamentālās uz klīnisko pētniecību un tālāk), vai otrā pilāra (IKT un lielo datu risinājumu integrācija), vai no abiem – pirmā un otrā.

ERA PerMed ir *ERA–NET Cofund* projekts, kas sniedz atbalstu divu nozīmīgu pētniecības jomu integrācijai, – tās ir “Veselība” un “Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas”. Projekta darbība uzsākta 2017. gadā un ilgs līdz 2022. gadam.

Detalizēta informācija par konkursu pieejama VIAA mājaslapā ERA PerMed sadaļā.

Uldis Berķis,
VIAA Pētniecības starptautisko programmu nodaļa

AICINĀJUMS ZINĀTNIĒKIEM PIETEIKT PROJEKTUS LAUKSAIMNIECĪBAS JOMĀ

Aicinām zinātniekus piedalīties Kopējās programmēšanas iniciatīvās „Lauksaimniecība, pārtikas nodrošinājums un klimata pārmaiņas” konkursā par tēmu “Ilgtspējīga un izturīga lauksaimniecība pārtikas un ne–pārtikas sistēmām” (*Sustainable and Resilient agriculture for food and non–food systems*). Konkursa mērķis ir veicināt zinātnieku sadarbību Eiropas pētniecības telpā, sekmējot inovatīvu risinājumu radīšanu.

Latviju šajā konkursā pārstāv IZM, sniedzot 300 000 eiro finansliālo atbalstu Latvijas dalībniekiem – zinātnisko institūciju reģistrā esošās zinātniskajām institūcijām, kas atbilst pētniecības un zināšanu izplatīšanas organizācijas statusam. Atbalstu varēs saņemt tikai ar saimniecisko darbību nesaistītiem projektiem.

Pētniecības konkurss notiek divās kārtās (pirms–pieteikumu kārta un pilno pieteikumu kārta). Projekta pirms–pieteikums var iesniegt līdz **2019. gada 19. martam** plkst.13.00 (pēc Latvijas laika).

Aicinājums zinātniskajām institūcijām piedalīties konkursā par pārtikas un uztura drošību

Izglītības un zinātnes ministrija ir iesaistījies Kopējo programmēšanas iniciatīvu “Veselīgs uzturs veselīgam dzīvesveidam”, “Lauksaimniecība, pārtikas nodrošinājums un klimata pārmaiņas” un “Veselīgas un produktīvas jūras un okeāni” kopīgi veidotajā konkursā “Zināšanu kopa par pārtikas un uztura drošību”, kas zinātniskajām institūcijām ir atvērts no 2019. gada

“ZINĀTNES VĒSTNESIM” – 30

Turpinājums no 1.lpp.

Intelektuālim svarīgāks par atalgojumu ir sabiedrības vērtējums, atzinība. Birokrāts, zaudējot savu krēslu, praktiski zaudē visu. Zinātnieka, rakstnieka vai mākslinieka talantu no darba atlaist nevar. Taču šiem spēkiem ir jābūt līdzsvarā. Ja pārvaldes aparātā intelektuāļi ir vairākumā, tas var draudēt ar nestabilitāti un to, ka valsts kļūs grūti pārvaldāma. Intelektuālā darbība jau pēc sava rakstura slikti pakļaujas disciplīnai. Savukārt, ja intelektuālā potenciāla valsts pārvaldē ir par maz, tad nav iespējama valsts modernizācija, tā degradē un atgriežas uz zemāka līmeņa. Tas, piemēram, varētu būt ceļš uz banānu republiku, kur intelektuāļi netiek cienīti. Šis iezīmes mēs jau varam vērot arī pie mums.

Es personīgi visskaidrāk izjūtu to, ka zinātnieka nākotne arvien vairāk būs atkarīga vienīgi no katra paša rīcības, nevis no kolektīva, kā tas bija līdz šim, kad kolektīvs, laboratorija garantēja mierīgu darbu un zinātnes stabilitāti. Pārejot uz demokrātisku valsti ar augstu katra indivīda atbildības pakāpi, zinātniekam visu laiku jābūt „formā”. Ne visi tam ir gatavi. Daļa turas pie iepriekšējā darba ar mazualdziņu, lai tikai saglabātu šo kolektīvās drošības ilūziju. Citi ir samierinājušies ar domu, ka viņi sabiedrībai nav vajadzīgi, un grimst arvien lielākā pesimismā. Bet tie taču ir gudri cilvēki, valsts intelekts! Vai drīkst mētāties ar intelektu? Neviena saprātīga sabiedrība tā nerīkojas.

Avīzes pāršīrstīja **Zaiga Kiperē**

Aizstāvēšana

LU Datorzinātnes nozares promocijas padome 2019. gada 15.aprīļa sēdē piešķir **ASKARAM SALIMBAJEVAM** datorzinātņu doktora (*Dr.sc.comp.*) zinātnisko grādu apakšnozarē datoru un sistēmu programmatūra. Balsošanas rezultāti: par – 14, pret – 0, ne–derīgi biļeteni – 0.

IZSLUDINĀTS JAUNS KONKURSS ERA–NET NEURON SMADZEŅU SLIMĪBU UN NERVU SISTĒMĀS SASLIMŠANU JOMĀ

ERA–NET NEURON ir izsludinājis jaunu projektu konkurss smadzeņu slimību un nervu sistēmas saslimšanu jomā par tēmu “Starptautiski pētniecības projekti par translācijas biomarkieriem smadzeņu saslimšanām”. Projektu konkurss notiks divās kārtās, un projektu iesniegšanas termiņš pirmajā kārtā ir **2019. gada 11. marts**.

ERA–NET NEURON ir 22 zinātni finansējošo organizāciju no Eiropas un Kanādas izveidota ERA–NET Cofund platforma, kuras darbība tika uzsākta 2016. gada 1. janvārī, un turpināsies līdz 2020. gada 31. decembrim. Koordinators – Vācijas Kosmiskās aviācijas centrs (DLR).

Konkursā piedalās finansējošās institūcijas no Beļģijas, Kanādas, Somijas, Francijas, Vācijas, Grieķijas, Itālijas, Latvijas, Norvēģijas, Polijas, Rumānijas, Slovākijas, Spānijas, Šveices, Turcijas.

Vēršam uzmanību, ka šogad konkurss izsludināts arī citā ERA–NET nervu sistēmas izpētes jomā JPCOFUND2, kurš orientējas tikai un vienīgi uz neirodegeneratīvām slimībām. Valsts izglītības attīstības aģentūra (VIAA) piedalās kā zinātni finansējošā institūcija, nodrošinot konkursā atbalstīto starptautisko pētniecības projektu finansējumu Latvijas dalībniekiem.

Papildus informācija: VIAA mājaslapā ERA–NET NEURON sadaļā

Uldis Berķis,
VIAA Pētniecības starptautisko programmu nodaļa